

899.969.1

ჭ 15

ილია ჭავჭავაძე

განღებილი

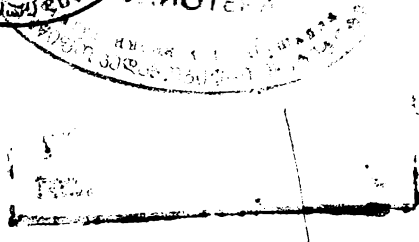
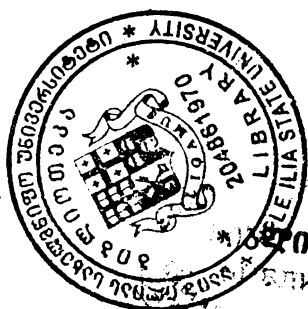
სახელმწიფო გამომცემლობა

თბილისი

1951

ილია ჭავჭავაძე

გ ა ნ რ ე ბ ი ღ ი

საქართველოს სსრ სახელმწიფო გამომცემლობა

თბილისი

1951

2

გ ა ნ დ ე ბ ი ლ ი

ლეგენდა

(ვუძღვნი ოლგა კავკაზიძისას)

I

სადაც დიდებულს მთასა მყინვარსა
ორბნი, არწივნი ვერ შეჰხებიან,
სად წვიმა-თოვლნი, ყინულად ქმნილნი,
მზისგან აროდეს არა დნებიან,
სად უდაბურსა მას მყუდროებას
კაცთ ჟრიამული ვერ შესწვდენია,
სად მეუფება ჰეჰა-ქუხილსა,
ყინულს და ქართა მხოლოდ ჰშთენია, —
უწინდელს დროში ღვთისა მოსავეთა
გამოუქვაბავთ მუნ მონასტერი
და იმ ყინულში შეთხრილს ღვთის ტაძარს
ბეთლემს უწოდებს დღესაცა ერი.
ფრიალოსაებრ ჩამოთლილი აქვს
იმ წმინდანთ სადგურს ყინულის ზღუდე,
და ზედ კარია გამოკვეთილი —
ვით კლდის ნაპრალზედ არწივის ბუდე.
ზღუდის ძირამდე რკინის რამ ჯაჭვი
ზედა ჰკიდია თურმე იმ კარსა, —

და თუ არ ჯაჭვით, სხვაფრივ ვერა გზით
ვერ ძალუძს ასვლა ვერარა კაცსა.

II

აქა ყოფილა უწინ კრებული
ღვთისთვის ქვეყნიდამ განდევნილ ძმათა
და მყინვარს ამას უდაბნოს თურმე
ისმოდა ქება წმიდა-წმიდათა.
აქა გამდგარან, განშორებიან
ამ წუთისოფლის სამაცდუროსა,
აქ ჰღირსებიან მართალთა თანა
სავენესა მას საუკუნოსა
გასულან ამა ქვეყნით მამანი
და ტაძარი ღვთის გაუქმებულა...
იმათის ღვაწლით იმ ტაძრის მაღლი
მთიულთა შორის ყველგან განთქმულა.
და ის ადგილი, ის არე-მარე
ესოდენ წმინდად სწამს ღღესაც ერსა,
რომ ნასროლს ნადირს, მუნ შეუარებულს,
მონადირეც კი ვერ ახლებს ხელსა.
თუ არ ღვთის ღირსი, სხვა ვერვინ თურმე
ამ წმინდა ადგილთ ვერ შეეხება,
და თუ შეჰბედავს, მსწრაფლ რისხვა ღვთისა
ქექა-ქუხილით მოველინება.

III

ოდესლაც ტაძარს იმ გაუქმებულს
მეუღაბნოე შეჰკედლებია;
საიქიოსთვის ეს სააქაო
დაუთმია და განშორებია.
განშორებია ვით ცოდვის სადგურს,
ვით სამეუფოს ბოროტისასა,
სადაც მართალი გზას ვერ აუქცევს

განსაცდელსა მას ეშმაკისასა;
სად ცოდვა კაცსა სდევნის დღე და-ღამ,
ვითა მპარავი და მტაცებელი;
სად, რასაც ჰხადის მართალი მართლად.
მას უმართლობად ჰქმნის ცოდვის ხელი:
სად რყვნა, წაწყმედა და ღალატია,
სადაც ძმა ჰხარბობს სისხლსა ძმისასა,
სად ცილი, ზაკვა ძულებადა ჰხდის
წმინდა სიყვარულს მოყვასისასა.
განშორებია ამ წუთისოფელს,
სად ყოვლი ნიჭი მაცდურებაა,
სად თვით სიტურფე და სათნოება
ეშმაკის მახე და ცდუნებაა.

IV

განდევილა და ამ ყინულებში
სულ მარტოდ-მარტო დაყუდებულა
და გვამი მისი ცოდვილთ ფიქრთაგან
იმ დღიდან აღარ შეძრწუნებულა.
განუდევნია გულიდამ ყველა
მსოფლიო ზრახვა, ფიქრი, წადილი,
რათა წარუდგეს უფლისა მსჯავრსა
სულით განწმენდილ და განბანილი.
დღე-და-ღამ ლოცვით, გოდებით, გვემიო
ხორცი სულისთვის უწამებია,
და ვით ჭურჭელი იგი წყმედილი —
ცრემლით ურეცხავს, უსოვლებია.
დღე-და-ღამ სულთქმა და ღაღადება
მოჰფენია კლდეს ყინულისასა,
და არ შემწყდარა მუნ ლოცვის ცრემლი
ვითა ღელესა მას გლოვისასა.
განყენებული წუთისოფლისგან
აქ სული მისი აღყვავებულა,
და ხორციელი გულისთქმა ყველა
დამარხულა და განსვენებულა.

V

არ იყო ხნიერ, მაგრამ ვით წმინდანს
 სულის სიმაღლე ზედ დასჩნეოდა,
 ზედ ეტყობოდა, რომ სული მისი
 სულ სხვა მსოფლიოს შეჰხიზნებოდა.
 სახე გამხდარი, კუშტი და მწყრალი
 სიწმინდის მადლით დაჰშვენებოდა,
 და მაღალს შუბლსა, ნაოჭად შეკრულს.
 შარავანდედი გადაჰფენოდა.
 მისთა მცხრალ თვალთა ღრმა მეტყველება
 ესოდენ იყო წყნარი და ტკბილი,
 თითქო მათშიგან ჩასახებულია
 თვით სათნოება, კდემით მოსილი;
 თითქო ნელისა სიხარულითა
 სამოთხის ღია კარს შეჰხარია
 და სულთან ერთად უფლისა მიმართ
 სასოებითა მიისწრაფიან.
 ლოცვით და მარხვით ხორც-უძლურ-ქმნილი
 ჰგვანდა წმინდანსა იგი წამებულს,
 მრავალგზით ტანჯულს და ტანჯვათ ზედა
 ძლევეთ-მოსილსა და განდიდებულს.

VI

წამება მისი ღმერთს შეუწირავს,
 ვედრება მისი ღმერთს უსმენია,
 და სასწაული ნიშნად მადლისა
 მლაღდებელზედ მოუვლენია.
 ბნელსა სენაკსა, სად იგი მდგარა,
 ჰქონია მზის მხრივ ერთი სარკმელი,
 და მუნით თურმე გადმოღენილა
 შუქი მზისა და მთვარის ნათელი.
 ოდეს უღაბნოს გასწვრივ მთის წვერზედ
 მზე სხივგაფენით ამოვიდოდა,
 იმ სარკმლით სხივი მისი სენაკში
 სვეტად ბრწყინვალედ ჩაეშვებოდა.

ჩოს ჰლოცულობდა, იმ სხივსა თურმე
თვის ლოცვანს მწირი ზედ დააყრდენდა
და ხორცთუსხმელი მზის სხივი იგი
უფლის ბძანებით ზედ შეირჩენდა.
ეგრე ვიღოდნენ დღენი და წელნი,
ეგრე უბიწოდ იგი სცხოვრობდა...
და თვის სიწმინდეს ყოველდღე თურმე
ამ სასწაულით შეიმოწმებდა..

VII

ერთხელ, საღამოს, ლოცვით დაღლილი,
გადმომდგარიყო ზღუდის კარებსა
და დაფიქრებით გადმოჰყურებდა
მწვანით დაფენილს მთისა კალთებსა.
მზე გადახრილი ჯერ კიდევ სრულად
მთისა გადაღმა არ დასულიყო
და მთის წვერზედ ვით ცეცხლის ბორბალი
ირგვლივ სხივგაშლით ანთებულებოდა.
ცისა ლაქვარდი, ვით ნაკვერჩხალი,
წითლად და ყვითლად მზისგან ჰლუვოდა,
და განმსჭვალული მისით ღრუბელი
შორს ათას-ფერად სხივებში ჰთრთოდა.
ამა უბიწო დიადის ხილვით
წარტყვევნილ იქმნა განყენებული
და ვით ცხოველს ხატს ღვთის დიდებისას
შესცქერდა მზესა განცვიფრებულს.
უეცრად ასტყდა რამ ნიაფქარი,
დაჰბერა კლდეთა, ნაპრალთ და მღვიმეთ,
და მყინვარიდამ ვითა ვეშაპი
შავი ღრუბელი დაიძრა მძიმეთ.

VIII

დაიძრა მძლავრი, უზარმაზარი,
ცაზედ განერთხო და გაიშალა,

და იქ, თითქო მტერს შეეჯახაო.
 ჭეჭა-ქუხილით დაიგრილა.
 შეირყა მთელი ცა და ქვეყანა
 იმა ჭეჭით და იმა ქუხილით,
 ცა აირია, დაბნელდა უცებ
 და წამოვიდა სეტყვა შხუილით.
 ქუხვა და ჭეჭა, ელვა და სეტყვა;
 არევ-დარევით ღრუბლების სრბოლა,
 ქართა, აწ გრიგლად რადმე ქცეულთა
 ზარით და ზათქით კლდეებში ქროლა, —
 ესე ყოველნი, ერთად რეულნი,
 ჰგვანდნენ ცით ვლენილს რისხვას ღვთისას.
 /თითქო ღმერთი სჯის ქვეყანას ცოდვილ!
 დღეს მას საშინელს განკითხვისასა.
 ამ დროს ის მწირი სენაკში იყო,
 ცრემლით ალტობდა ღვთის-მშობლის ხატს
 და ხელაღპყრობით ევედრებოდა
 წაწყმედისაგან ქვეყნისა ხსნასა.

IX

უცებ მოესმა რაღაც კაცის ხმა...
 ეოცა ეს ხმა უჩვევი მწირსა.
 ყური ათხოვა — და თითქო ვილაც
 ჰკივის, იძახის ზღუდისა ძირსა.
 ეცა მსწრაფლ კარებს და გადიხედა...
 ვილაც კარის ჯაჭვს ზედ მოსდგომოდა
 და ვით ყრმა ვინმე, ლალადების ხმით.
 შესაფარებელს ბინას ითხოვდა.
 თუ ძეა კაცის, რამ მოიყვანა
 ამ დროს, ამ ღამეს ქვეყნისა რღვნისას?
 მხეციც, ნადირიც თვის ბუდეში ჰძრწის
 მორიდებული ამ რისხვას ღვთისას!
 ჰკითხა, — „ვინა ხარ? კაცი, თუ მავნე.
 აქ მოგზავნილი ეშმაკისაგან?“

„კაცი ვარ, კაცი!.. მომეცი ბინა,
მიხსენ, ღვთის მადლსა, სიკვდილისაგან.
ვერ ჰხედავ, ლამის ცა ჩამოიქცეს
და ზედ დაეცეს დედამიწასა?
რა დროს კითხვას?.. შემთბრალე მე
და ნუ დამიჭერ ჭერსა, ბინას“.

X

— „მართალი სთქვი შენ... თუ ხარ ძე კაცის,
ცოდება გარეთ დაგტოვო ამ დროს;
თუ მაცდური ხარ, სჩანს ღმერთს სწადიან.
მწირი ცოდვილი დღეს გამომცადოს.
ამოვედ, ვინც ხარ!.. იყავნ ნება ღვთის!..
ზელი ჩაავლე ემაგ რკინის ჯაჭვს,
ნუ შეშინდები... კიბეა იგი
და ზედ რგოლები საფეხურად აქვს“.
და იმ ბნელაში იგი წვალებით
ავიდა მალა იმა ჯაჭვითა.
მუნ დახვდა მწირი... რაა? ვინ არის?
ვერ გაარჩია სიწყვდიადითა.
— „გამომევე, ვინც ხარ! ბინას მოგცემ შენ,
ვაგიზიარებ ჩემსა სენაკსა...
სახლი ღვთისაა... შენც შეგივრდომებს,
შენებრ მახვეწარს მრავალსაც სხვასა“.
წაუძღვა წინ და შევიდნენ სენაკს...
იქ უფრო, ვიდრე გარეთ, ბნელოდა,
მხოლოდ კი ერთგან ღველფად ქცეული
ცეცხლი ჩამქრალი ფერფლ-ქვეშე ჰჩნდოდა.

XI

რა დედა-ღვთისამ სენაკს შეუშვა
და არ შერისხა იგი მოსული,
გულში სთქვა მწირმა: ძეა კაცისა
და არა მავნე, ბოროტი სული.

სტუმარი იგი დანაცრულს ცეცხლსა
 ფიცხლავ მივარდა დამზრალი, სველი,
 ღველფი გაქეჟა, ჩაჯდა ცეცხლა-პირს
 და გაიწოდა სათბუნად ხელი.
 — „უჰ, უჰ, რა ცივა!..—სთქვა მან სტუმარმან:
 ლამის გავშეშდე სიცივისაგან!..“
 მწირს ხმა ეოცა... ქალის ხმას ჰგვანდა...
 შეკრთა, შეშინდა ამა ხმისაგან.
 ნუთუ აწ ბედმა ქალის სახითა
 განსაცდელი რამ მას მოუვლინა?
 და ვითა ელვამ, ამისმა ფიქრმა
 გულში ზარცემით მწირს გაუბრინა.
 მაგრამ იქნება ბედმა ეგე ჰქმნა
 მისდა საცდელად თვით უფლის ნებით!..
 და კისრად იდო, ვით ნება ღვთისა,
 სასოებით და გულდამშვიდებით.

XII

— „შეშა არა გაქვს?—ჰკითხა სტუმარმა: —
 მოიტა, ცეცხლი აფანთო ერთი,
 ხვალ თუნდა მთელს ზურგს მე ამოგიტან,
 ოღონდ დღეს გავთბე, შენ შენი ღმერთი“.
 მეუდაზნოემ იქავ კუთხილამ
 მოზიდა შეშა, ცეცხლი აანთო.
 რა გაძლიერდა, ცეცხლისა შუქმა
 ბნელი სენაკი სინათლით მორთო.
 ხოლო რა შუქი იმა ცეცხლისა
 სტუმარს იქ მჯდომელს ზედ მიეფინა,
 გასაოცარი რაღაც შვენება
 განდევგის თვალ-წინ წარმოედგინა:
 ყმაწვილი ქალი, სავსე სიცოცხლით,
 სავსე შვენების ჯადოთი, გრძნებით,
 ნაზად, ამაყად ცეცხლა-პირს იჯდა,
 ვით მინდვრის შველი ყელმოღერებით.

ეშხითა მფრქვევსა მის შავსა თვალებს
თვით ცეცხლი სითბოს ეცილებოდა,
მის ელფერთაგან თვით ცეცხლის შუქი,
ვითა ძლეული, უკუ-ჰკრთებოდა.

XIII

თვით მადლს ტრფობისას რომ მოესურვოს
ხორცსხმულად ვლენა ოდესმე ქვეყნად,
უკეთესს სახეს ვერ ინატრებდა
თავის სიცხოვლის გამომსახველად.
მაშინაც ვინ სთქვას,—ვინ ვის აშვენებს,
მადლი ამ სახეს, თუ სახე მადლსა!..
თვით შური, მტრობა ვერ უპოვიდა
ქალს მშვენიერსა ვერაფერს ნაკლსა.
მის თვალთა ელვით, ღაწვთა შუქფენით,
გულ-მკერდის რხევით ვინ არ ათრთოლდეს!..
დახე მის ტუჩთა!.. თითქო თვით ტრფობას
თვის ნაზი კოცნა ზედ დარჩენოდეს.
ვის არ მოიმხრობს, მოინადირებს
ყოვლად ძლიერი მშვენიერება!..
თქმულა — მხეციც კი გააფთრებული
მის წინ დატკბება და დაწყნარდება.
და დაუწყნარდა ძალს შვენებოსას
იგი მწირიცა მწყრალი, გულმშრალი,
და უცოდველის გულის-ტკივილით
ქალს შეაჩერა ტყვექმნილი თვალი.

XIV

ბოლოს ჰკითხა მან:— „ვინა ხარ, შვილო?
ამ უდაბნოში რამ მოგიყვანა?
მერე ამ დროსა, როს ავდრისაგან
ლამის წაირღვნას მთელი ქვეყანა?“
— „მწყემსი ქალი ვარ... აქ მთის კალთებზედ
ცხვარს ვაძოვებდი მამი-ჩემისას,
ბალახმა ცხვარი ამოიტყუა
და მეც ამოვეყვე ფარასა ცხვრისას.

ლამაზი იყო ამ დღის საღამო,
 რა-რიგ ჰშვენოდა მზე დამაველი!
 შეეხედე თუ არ იმ მზეს, იმ ცასა,
 გაფშტერდი, ველარ მოვსხლიტე თვალი.
 ღვთის სახესავით გარს შუქმოსხმული
 მთის წვერზედ დიდი მზე ბრწყინვალედა
 და საკვირველი ის სანახავი
 თვალთანა ერთად გულსა მტაცებდა.
 სულ დამავიწყდა მამის ნათქვამი:—
 ნუ ენდობიო, შვილო, ამ მყინვარს,
 ნახავ, მზე ადგას, უცებ გაწყურება
 და წამოხეთქავს ცილამ ნიაღვარს.

XV

„მაგრამ რას იზამ? მოდი, გულს უთხარ,
 კარგ სანახავზე ნუ ხარ-თქო ხარბი!..
 მე იქ გავერთვი... მყინვარმა თურმე
 უცებ შეიკრა მრისხანედ წარბი.
 ცა მოიღრუბლა, წამს ჩამოხნელდა,
 მთიდანა ცივი ავარდა ქარი,
 მოვინდომე ცხვრის გამობრუნება,
 გვიანლა იყო, ვერ მოვასწარი.
 უცებ შემემთხვა იქავ ავდარი,
 სეტყვა ტყვიასებრ წამოუშინა,
 ცხვარი გამიფრთხო, ვერ მივეშველე,
 ბნელაში ფეხიც ვერ წავდგი წინა.
 მართლა, უნდობი ყოფილა ეს მთა!
 უცებ სცოდნია ჩამოხნელება,
 უცებ სამოთხეს ჯოჯოხეთად ჰქმნის,
 უცებ გიტკბობს და უცებ აფთრდება.
 ვიში!.. რად გავტეხე მამის ნათქვამი!..
 ახია ჩემზე, რაც დამემართა!
 მამის ურჩსაო, გამიგონია,
 გზა თურმე არსად არ წარემართა.

XVI

„დავლუპე ცხვარი მე მამის ურჩმა.
 მე გავცემ პასუხს, ჩემი ბრალია!..
 მაგრამ შენვე სთქვი: განა წაუხვალ,
 რაც ფათერაკად მოსავალია?
 თითონ ცხვარს მაშინ როდი ვჩიოდი,
 მე მამა-ჩემი მებრალებოდა,
 მამის-ერთა ვარ, მამას ვუყვარვარ,
 ვწუხდი, რომ ჩემთვის შეწუხდებოდა.
 ცხვარი დავლუპე, — ეგ ერთად-ერთი
 მამის სარჩო და საბადებელი,
 მაგრამ წარბსაც კი არ შეიხრიადა,
 ოღონ ვენახე მე უვნებელი.
 ვიდექ სეტყვის ქვეშ ბნელაში სერზედ...
 ცა ქვეყნის დანთქმას თითქო ჰლამოდა,
 ჰქექდა და ჰქუხდა... და ჩემთა ფეხ-ქვეშ
 თითონ მთის ძირიც იძროდა, ძრწოდა.
 რა მექნა ბეჩავს!.. საბრალო თავი
 სად შემეფარა, გადამერჩინა?
 ესთქვი, — აქავ დავრჩე და ბედს მივენდო,
 თუ გავბედო და წავიდე შინა?

XVII

„დავრჩენილიყავ, მერე ვინ იცის,
 გავალწევდი და ამ ღამეს ბედშავს?..
 წავსულიყავ და ამ ბნელაშია
 კლდე-ღრეში სადმე ჩავიჩეხდი თავს...
 მაინც გავბედე შინისკენ წასვლა,
 ესთქვი, რაც მომივა, დე მომივიდეს!
 თურმე ნუ იტყვი, გზა ამრევია
 და მოვსდგომივარ მონასტრის ზღუდეს.
 ჯაჭვს ზედ წავაწყდი... და მაშინ მივხვდი,
 რომ აქ მყინვარის მონასტერია,
 ისიც ვიცოდი მამი-ჩემისგან,
 რომ მონასტერში ვილბე ბერია.

გახარებული გეძახდი დიდ ხანს,
შენც კი კარგა ხანს მე ხმა არ გამე...
ესთქვი,—ვაიმე თუ ვერ გავაგონო
და აქ მომიხდეს ვათიო ღამე!..
მაგრამ მიბრალა ჩემმა გამჩენმა
და შენამდე ხმა ამოვაწვდინე...
ხხვა ხომ შენც იცი... ღმერთმა გარჩინოს,
როგორც შენ მე დღეს გადამარჩინე“.

XVIII

— „მე ნუ მიმადლი, შვილო, შენს დახსნას,
ღმერთია ყველას მშველელი, მხსნელი...
ღვთით არ-განწირულს ყველგან წინ უძღვის
მისი მარჯვენე შემწყნარებელი“.

— „შენ კი ეშმაკი, მგონი, გეგონე“.

— „ნუ მიწყენ, შვილო, და ნურცა გიკვირს!..
შენვე სთქვი, სხვა ვინ მოხედავს ქვეყნით
ერთს დავიწყებულს და განდგეგილს მწირს!“

— „განა ქვეყნადა შენ არავინ გყავს,
ან ძმა, ანუ და, ან ნათესავი?“

— „მყვანდნენ... და ყველას გამოვეთხოვე,
აქ მოველ და ღმერთს შევწირე თავი“.

— „მას აქეთ ბევრი წელიწადია?“

— „არ ვიცი“. — „როგორ?“ — „არ ვთვლი წელთა-სვლას,
მოვშორდი, შვილო, წუთის-სოფელსა
და რაღას ვაქნევ იმის ჟამთა-ცვლას!“

— „მოშორდი და აქ სულ მარტოკა ხარ?“

— „ეგეთი არის, სჩანს, ნება ღვთისა“...

— „როგორ თუ ღვთისა? ღმერთს რაში უნდა
ამ ყინულებში ყოფნა კაცისა?“

XIX

„ღმერთო, ნუ მიწყენ, ნურც შენ გამკიცხავ
მე უმეცარსა მეტის თქმისთვისა...
როცა აქ ცხვარი მიძოვბია

და შემიხედავს მყინვარისთვისა,
მომგონებია მამის ნათქვამი, —
იქ, ყინულებში კაცი სცხოვრებსო,
სულისთვის ხორცი გაუწირნია,
უწუთისოფლოდ მარტოკა სძლებსო, —
გამეკვირვებია მე ეს ამბავი!..
მითქვამს: იქ ყოფნა რას არგებს სულსა?
განა სწყინს ღმერთს, რომ კაცი შეჰხარის
ქვეყანას, ღვთითვე დაბადებულსა?
ვფიქრობდი: ნეტა მაშ რისთვის მორთო
ესე ლამაზად წუთის-სოფელი?
განა მისთვის, რომ ადამიანმა
შეაჩვენოს და აილოს ხელი?
ყველაფერს უნდა გამოვეთხოვო,
ჩემს ტოლს და სწორსა, ლხინს და სიხარულს?!..
ღმერთო, ნუ მიწყენ... ვერ ვიზამ მაგას!
ადრე და მალე ვერ მოვიკლავ გულს!..

XX

„ან შენ როგორ სძლებ უწუთისოფლოდ!
მერე იცი კი რა-რიგ ტკბილია!
აქ სიკვდილია, იქ კი სიცოცხლე,
აქ ჭირია და იქ კი ლხინია.
ნუთუ თვისტომი, ტოლი და სწორი
ყველა გულიდამ ამოგილია?
ნუთუ ნაღველი, დარდი და ჯავრი
თან არავისი წამოგილია,
არ გაგონდება არც მამა, დედა,
ან ძმა, ანუ და, ან სახლი, კარი?
ნუთუ მის-დღეში არა გყოლია
მოკეთე, გულის შემატკივარი?!
როგორ მოშორდი?..“ — „რა გითხრა, შეილო?
ყველაზე უფრო სული ტკბილია,
იგი ტყვე არის წუთის-სოფლისა
და ეგ ყოველი მის ბორკილია“.

— „მაშ ვინც ქვეყნად ვართ, ყველა წავწყდებით;
ველარ დავიხსნით ვერაფრით სულსა?“

„ხსნა ყველგან არის... ხოლო გზა ხსნისა
ესეთი მერგო მე... უბედურსა...“

XXI

„უბედურსაო“?! და მწირსა უცებ
გულს ელდა ეცა ამ სიტყვის თქმაზედ...
ესეთი სიტყვა ხომ ჩივილია,
და ვით მოადგა იგი ენაზედ?
„უბედურსაო“?!“ ეგ ხომ სიტყვაა
გულის-ტყენის და სამღურავისა!
ეგ ხომ სულთქმია, აღმოკვნესაა
ბედნიერების დამკარგავისა!..
მან რა დაჰკარგა?.. ნუთუ არ ჰყოფნის,
რომ მან დასძლია საწუთროება,
განდგა მისგან და აქ მოიპოვა
სულის მშვიდობა და მყუდროება?
ნუთუ დაკარგვად აწ მიიჩნია
დამარხვა ხორცის, გულთქმის, ვნებისა,
და არა ჰკმარის, რომ სულს დაუდგა
წმინდა საყდარი უკვდავებისა?
რა დაემართა? რა მოუვიდა?
ნუთუ უჩივის აწ იგი ბედსა?
ნუთუ აწ ჰნანობს ქვეყნის დათმობას
და მუნათს რასმეს სდებს შემოქმედსა?

XXII

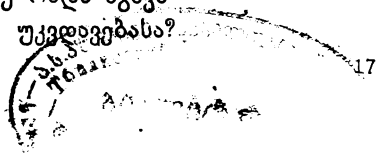
არ შეჰკადრებს ღმერთს იგი სამღურავს!
არ გასწირავს სულს შევედრებულსა!
ვით არ იკმარებს ღვთისა კურთხევის,
მასზედ გულუხვად მომადლებულსა!..
არა და არა!.. მაშ რამან სძლია
და ეს სიტყვა რამ ამოაკვნესა?
მიმოიხედა თვის გარს საბრალომ,
თითქო მტერს ეძებს შემაცდენელსა.

არავინ იყო... ხოლო ცეცხლა-პირს
 ქალს დაღალულსა მისძინებოდა,
 და ცეცხლის შუქი მის ტურფა სახეს,
 ვით საყვარელსა, ზედ დწხაროდა.
 საოცარ იყო მიძინებული
 იგი სიტურფე, იგი შეენება!..
 თითქო მის შექმნას ერთად ცდილანო
 თვით სიყვარული და ნეტარება.
 თითქო თვით მადლსა შეენებისასა
 თვისი საუნჯე აქ დაჰბნევია
 და ეშხსა, ვითა იადონს ვარდზედ,
 სული მის ლაწზედ დაუღლეგია.

XXIII

და რა იხილა კვლავ იგი მწირმა,
 დაუცხრა სული აქოთებული
 და რალაც ძალით ქალზე კვლავ დარჩა
 თვალი ტყვექმნილი, გაშტერებული.
 რად შეემსკვალა თვალი იმ სახეს?
 ის სახე ატკბობს, თუ ეოცება?
 მორიდება ჰსურს და ნეტა თვალი
 რად ეურჩება და არ ჰნებდება?!
 დიდ-ხანს დასცქერდა... ნეტა რა სხივი
 გულს ჩაეფინა ნელი და თბილი!..
 ჰძრწის, მაგრამ იგი ძრწოლა რად არის
 ესოდენ ამო, ესოდენ ტკბილი!
 აქამდისაც ხომ გული უძგერდა...
 ეხლა სულ სხვაა მის გულის ძგერა!..
 ეხლა მის გული თითქო ებანს სცემს
 და ისმის ჩუმი ებნის სიმით ჟღერა.
 როგორ იწამოს და რა დაარქვას
 ამ ჯერ არ-ცნობილს სიტკბობასა?
 თუ ცოდვა არის, ეგრე რადა ჰგავს
 სულისთვის აღთქმულ უკვდავებას?

2. ი. ჭავჭავაძე.

XXIV

ფეხი წინ წადგა... არ იცის კი რად?
ქალს კვლავ ეძინა ნეტარის ძილით,
ძილში ჩაყოლილს ფიქრს, თუ ოცნებას
ბაგე გაეპო ლალის ღიმილით.
იმა ღიმილის გრძნეული ჯადო
ზედ დასაკდომად კოცნას იწვევდა
და იმა წვევის მაცდურებასა
ზე-არსთა ძალიც ვერ გაუძლებდა...
და ვერ გაუძლო საწყალმა მწირმაც...
და დაიხარა თავი თუ არა,
შუცებ გაშეშდა... ეჰა, წაწყმედავ,
ეს რა სურვილი გულს გაიტარა!..
ნუთუ იძლია? არა და არა!..
მის სასოება არ დაუძლურდეს
და რაცა სწყურდა აქამდე მის სულს,
იგივე უნდა ბოლომდის სწყურდეს!..
არა და არა!.. არ აიყრის მადლს,
და სულს, ღვთისაგან უკვე მიჩნეულს,
არ ანაცვალებს და არ დაუთმობს
ხორცს, ესდენ ღვაწლით და ტანჯვით ძლეულს!

XXV

მაგრამ ეს რაა?.. „წაწყმდი თუ არა!..“
ეს ვინ ჩასძახის ნიშნ-გებით ყურში!
„დაგძლიე თუ არ!..“ ეს ვინ გაჰკივის
გახარებული იმის მკედარ გულში!
ეს რა ხარხარებს! ეს რა დასცინის!
ეს რა ხმა ისმის მის გარს ლხენისა!
მართლა ეგრეა, თუ ყველა ესე
მხოლოდ ცდომაა ყურთა სმენისა!..
და შიშით, ზარით გარს მოიხედა...
კვლავ არვინ იყო... ქალს კვლავ ეძინა...
იდგა და უცებ ძრწოლით, კანკალით

პირქვე დაემხო ღვთის-მშობლის წინა.
მით რა ეშველა?.. იგივე ქენჯნაა,
იგივე ძრწოლა, შიში და ზარი!
რად არ დადგება, რად არა სცხრება
იგი ნიშნ-გების წყეულთ ხარხარი?
სული გულს იწვევს ღვთისა ვედრებად,
გული სხვას ამბობს, არა ჰნებდება...
ნუთუ ღვთის-მშობლის საფარველ-ქვეშეც
წყეული ხორცი არ დაწყნარდება!

XXVI

ზე აიხედა... დედა-ღვთის ხატსა
მავედრებელი შეჰმართა თვალი...
და ვაი, წმინდა ღვთის-მშობლის ნაცვლად.
თვალთ-წინ დაუდგა იგივე ქალი!
ეს რა ეწვია? ამას რას ჰხედავს?
ცხადია იგი, თუ აჩრდილია?
ნუთუ მის ცოდვით თვით წმინდა ხატი
ამ ცოდვილ სახედ გარდაქმნილია?
ნუთუ აწ ღმერთი ღირსად არ ჰხადის,
რომ დედა-ღვთისა კვლავ ინახულოს
და მის შეწევნით მისვე წინაშე
ხორცზედ კვლავ ძლევა ისასწაულოს?..
პირჯვარი უნდა — ხელი არ ერჩის,
ლოცვის თქმა უნდა — ენა ებმება,
ხატის ხილვა სწყურს და იგივე... იგივე...
ქალი წყეული თვალთ ელანდება!
„აბა სძლიეო!..“ და კვლავ ვილაცამ
გაიხარხარა იმის სენაკში...
აწ იმა ხარხარს ველარ გაუძლო
და როგორც გიჟი გავარდა კარში.

XXVII

რიჟრაჟი იყო და თენდებოდა,
გადაყრილიყო ცილამ ღრუბელი,

და დაწყნარებულს წუთის-სოფელსა
 დილის ნიავე დაჰქროდა ნელი.
 ეს ვინ ჰბრბის, დაძრწის? ეს ვინ ჰტანტალებს
 იმ კლდეებშია თმააბურძენული?
 ნუთუ მწირია?... იგია, იგი,
 ვითა სიკვდილი გაფითრებულნი.
 აჰა მოვარდა, ზღუდის პირს დადგა
 და მწყურვალეებით უცქერს მთის წვერსა.
 თითქო იქიდანამ გამოელისო
 თვის უკანასკნელს ნუგეშს და ბედსა.
 მზის ამოსვლასა ელოდებოდა...
 რად არ ამოდის? რად გვიანდება?
 დღემდე თვით ჟამი არარა იყო,
 და ეხლა წუთიც რად უძნელდება?...
 ამოვიდა მზეც... მსწრაფლ უკუ-იქცა,
 შევარდა სენაკს გახარებულნი,
 და კვლავ მზის სხივი იმავე სვეტად
 ჰნახა სარკმლიდან გადმოშვებული.

XXVIII

გულზედ მოეშო... კვლავ სასოებით
 დედა-ღვთისასა მიაჰყრა თვალი,
 კვლავ ჰნახა იგივე ცხოველი ხატი
 მადლით, ნუგეშით გადმომზირალი.
 არ შერისხულა, სჩანს, ჯერეთ ღვთისგან!
 და ღმერთს მადლობა ცრემლით შესწირა..
 მივარდა ლოცვანს, დააყრდნო სხივზედ
 და, ეჰა, სხივმა არ დაიჭირა!..
 დაესხა რეტი, თვალთ დაუბნელდა,
 გაშრა, გაშეშდა ზარდაცემული,
 ერთი საშინლად შეჰბლავლა ღმერთსა
 და იქავ სხივ-ქვეშ უტივა სული.

და იქ, სად წმინდანთ უდიდებიათ
 ღმერთი მსჯავრის და ჰეშმარიტების,

იქ, სად უწირავთ უფლისა მიმართ
მსხვერპლი ქებისა და ღალატების, —
აწ ზორის ნანგრევთ და ნატამალთა
მარტო ქარიღა დადის და ქშუის,
და გამომფრთხალი კეჭა-ქუხილით
მუნ შეხვეწილი ნადირი ღმუის...

6 თებერვალი, 1883 წ.

რედაქტორი კ. ბობოხიძე
კონტროლიორ-კორექტორი ე. ზუბიაშვილი
გამომშვები ა. ნინიძე

გადაეცა წარმოებას 3/X-51 წ. ხელმოწერილია დასაბეჭდად 19/X-51 წ.
უე 03610. შეკვ. № 675. საავტორო ფორმათა რაოდენობა 1,5. ანაწყოების
ზომა $5\frac{1}{2} \times 9$. ქაღალდის ზომა 54×84 . ტირაჟი 20.000.

საქართველოს სსრ მინისტრთა საბჭოსთან არსებული პოლიგრაფგამომცემ-
ლობის საქმეთა სამმართველოს ბეჭდვითი სიტყვის კომბინატი.
თბილისი, მარჯანიშვილის ქ., № 5.

Комбинат Печати Грузполиграфиздата при Совете Министров Гру-
зпской ССР. Тбилиси, улица Марджанишвили, № 5.